

CONTEMPORARY FICTIONAL INCURSIONS: *THE STINKY CHEESE MAN AND OTHER FAIRLY STUPID TALES* BY JON SCIESZKA AND LANE SMITH**Simona LAURIAN, PhD, University of Oradea**

Abstract: Authors for children can no longer ignore their audience because they are dealing nowadays with a knowledgeable, challenging, technological and modern reader. Today young readers understand irony, out of the box thinking, parody, fictional playfulness and fun and they like to use the book itself to understand and experiment with ideas or words. Contemporary young readers like participating directly to the artistic process because they feel motivated, curious and they are able to satisfy an inner desire for learning by doing. The Stinky Cheese Man and Other Fairly Stupid Tales by Jon Scieszka and Lane Smith is a contemporary children's book that meets the requirements set forth by today's young readers. It is a book that is worth the effort of being read by any type of reader or audience.

Keywords: contemporary children's literature, modern young readers

În lumea occidentală de peste ocean, Jon Scieszka este recunoscut ca autor de cărți pentru copii, colaborator constant cu graficianul Lane Smith, susținător ardent al programelor de dezvoltare timpurie a capacităților de comunicare orală prin lectură (merit pentru care, în anul 2008, primește denumirea onorifică de Ambasador Național pentru Literatură pentru copii și tineret de către U.S. Library of Congress și Children's Book Council) (Voice of America News, 2008).

Autorul are o colaborare fructuoasă cu graficianul Lane Smith ce va dura peste ani, ambii creatori împărtășind același gust pentru absurd, pe care îl exploatează la maxim în cărțile lor pentru copii. Autorii își respectă profund cititorii, pentru care au o admirație autentică. Fiecare carte de-a lor este supusă, încă înainte de publicare, „testului” celor mici, despre care autorii cred că au o capacitate critică remarcabilă, fiind sinceri și direcți în opiniile lor, justificând obiectiv ceea ce este bine sau nu (Broughton, 2005).

Principalele creații pentru copii ale lui Jon Scieszka, cu ilustrațiile semnate de Lane Smith sau de alți artiști sunt: *The True Story of the Three Little Pigs The Frog Prince, Continued, The Stinky Cheese Man and Other Fairly Stupid Tales, The Book That Jack Wrote, Math Curse, Squids Will Be Squids: Fresh Morals, Beastly Fables, Baloney (Henry P.)* etc. (Answers.com, 2010).

Ca scriitor pentru copii, Jon Scieszka se ghidează după preceptul: „Nu subestima niciodată inteligența lectorului tău.” (Answers.com, 2010) . Și-a dat seama de acest lucru, citind *The Stinky Cheese Man* ... unui public alcătuit din copii (o carte pe care a considerat-o nu tocmai potrivită acestui tip de auditoriu) și care, spre surpriza autorului a plăcut instantaneu, fiind astfel trimisă spre publicare.

Volumul inedit de povestiri al lui Jon Scieszka și Lane Smith are o dublă capacitate: aceea de a satisface deopotrivă gusturile celor mari, dar și a celor mici. Publicată în 1992, *The Stinky Cheese Man, and Other Fairly Stupid Tales* este o carte pentru copii îndrăgită pe teritoriul american. În anul 1993, i se acordă una dintre cele mai prestigioase distincții naționale: Randolph Caldecott Honor Medal (Lukens, 2007). Neconvențională în design și

structură, minunat de ciudată, angajând intelectul în miriade de ipostaze, *The Stinky Cheese Man* ... reamintește că viața poate fi surprinzătoare și interesantă în toate formele ei. Este o carte „inteligentă” ca o vulpe, fiind nevoie de mai multe lecturi pentru a-i înțelege pe deplin șiretlicurile.

Creația se încadrează unei tipologii literare mai dificil de definit, chiar de autorii lor. Jon Scieszka justifică explorativ (și mai mult decât necesar), într-o pagină ce putea chiar să lipsească și care „it won't tell you anything” (Scieszka, 1992, p. 5), anume că „A long time ago, people used to tell magical stories of wonder and enchantment. Those stories were called Fairy Tales. Those stories are not in this book. The stories in this book are almost Fairy Tales. But not quite. The stories in this book are Fairly Stupid Tales.” (Scieszka, 1992, p. 5)

Gianni Rodari în *Gramatica fanteziei* aduce în discuție mai multe modalități prin care materialul oferit de basme și povești poate constitui drept premisă în elaborarea plină de fantezie și umor a unor alte opere pentru copii: „Basmelor populare constituie materie primă în diferite operații fantastice, de la jocul literar (Straparola) la jocul de curte (Perrault), de la cel romantic, la cel pozitivist, spre a sfârși, în secolul nostru, cu marea întreprindere de filologie fantastică ce i-a permis lui Italo Calvino să dea limbii noastre ceea ce ea nu primise în secolul al XIX-lea, în absența unui Grimm italian. Nu vorbesc despre imitațiile cărora le-au căzut victimă basmele, despre răstălmăcirea pedagogică pe care au suferit-o, despre exploatarea comercială (Disney) la care au dat ocazie, nevinovatele.” (Rodari, 1980, p. 59).

Câteva din tehnicile pe care Rodari le menționează sunt: comiterea unor greșeli intenționate, scrierea pe dos a poveștilor (un artificiu care constă în răsturnarea premeditată și mai organică a temei din basm), extinderea finalului (posibilitatea unui „ce se întâmplă după”) sau alcătuirea unei „salate de povești” – o tehnică care presupune amestecul din multe povești a personajelor și aventurilor lor.

The Stinky Cheese Man, and Other Fairly Stupid Tales recurge la astfel de subterfugii compoziționale, cartea putând fi percepută ca o colecție de texte în care se fac intenționat erori, iar lumea pare că e cu susul în jos. Finalul dă posibilitatea unei explorări extinse, deschise, iar temele și personajele alcătuiesc o delicioasă „salată”, „rendered in oil and vinegar” (Scieszka, 1992, p. 52), gata să fie gustată din plin.

Scieszka și Smith recurg la strategii mult mai serioase decât pare la prima vedere. Intenția autorilor de a greși poveștile nu sperie și nici nu pune în pericol auditoriul, ci dimpotrivă stârnește curiozitatea și interesul. Copilul lasă în urmă povestea clasică, originară, ca pe o jucărie veche, atras de noua promisiune, parodică, ce se desfășoară pe alt plan, încă de la titlu: *Chicken Licken, The Princess and the Bowling Ball, The Really Ugly Duckling, The Other Frog Prince, Little Red Running Shorts, Jack's Bean Problem, Cinderumpelstiltskin, The Tortoise and the Hair, The Stinky Cheese Man, The Boy Who Cried "Cow Patty"*. Ingeniozitatea și farmecul binomului fantastic se nasc aici din combinarea și asocierea inedită dintre clasic și nou, dintre cunoscut și necunoscut, dintre normă și abatere, dintre ridicol și evident.

Tehnica erorii îi oferă lui Jon Scieszka și Smith Lane posibilitatea de a răsturna, deturna povestea clasică la voia întâmplării, obținând astfel un produs cu totul original, o povestire liberă care se dezvoltă autonom în mai multe direcții și pe mai multe planuri. Astfel, în povestirea *The Really Ugly Duckling*, situația ia întorsături diferite și surprinzătoare, în repetate rânduri. Avem de-a face cu o mamă-rață și un tată-rațoi care au șapte boboci. Întâmplarea face ca cel de-al șaptelea să fie grozav de urât, atât de dizgrațios încât toți îi

spuneau în față acest lucru. Surpriza vine tocmai din reacția pe care rățușca cea grozav de urâtă o are la un astfel de tratament: „The really ugly duckling heard these people, but he didn't care. He knew that one day he would probably grow up to be a swan and be bigger and look better than anything in the pond.” (Scieszka, 1992, p. 14)

Finalul, răstoarnă încă o dată echilibrul, restabilit precar de acel „probably”, deoarece contrar așteptărilor: „Well, as it turned out, he was just a really ugly duckling. And he grew up to be just a really ugly duck. The End.” (Scieszka, 1992, p. 16)

Fiecare povestire face parte dintr-un întreg caraghios, în care Găinușa Roșie reappare periodic pentru a se plânge de cățel, pisică, șoricel care lipsesc din poveste nemotivat. Împreună cu Jack Naratorul (din Țara Vrejului de Fasole) servesc drept comentatori „sportivi” ai unui maraton lipsit de sens și încâlcit de povești ce îmbracă haina unei cărți cu ilustrații. Invitați nepoftiți la masa salatei de povești, aceștia intervin ori de câte ori cred de cuviință (sau necuviință): „Shhhhh. Be very quiet. I moved the endpaper up here so the Giant would think the book is over. The big lug is finally asleep. Now I can sneak out of here. Just turn the page very quietly and that will be The ...” (Scieszka, 1992, p. 47). Fie că este vorba de fantezii ritmate sau salate de povești, cu mic, cu mare suntem invitați la festinul regesc. Rămânem captivați de spiritualitatea jocului cu personaje de basm al autorilor americani.

Descoperim la Jon Scieszka și Smith Lane noi dimensiuni, printr-o simplă examinare a modalităților în care aceștia creează mici capodopere, folosindu-se de motivele, temele, schemele, ideile predecesorilor lor. Fără a face rabat de la preceptele impuse în contemporaneitate de criticul rus Mihail Bahtin (apud Vasile, 2001) sau Julia Kristeva (Kristeva, 1984) autorii reușesc să promoveze un dialog permanent cu textualitatea culturală și socială pe care au construit. Legătura este una extensivă, bazată pe o întreagă schemă de corespondențe, nu doar o simplă înșiruire de coincidențe (Genette, 1994).

Semnificația povestioarelor lui Jon Scieszka este dezvăluită cititorului doar dacă acesta a luat la cunoștință, bineînțeles, cu poveștile sau basmele originale, de la care s-a plecat – fiecare cititor purtând cu sine propria identitate culturală. Aluzia are înțeles doar dacă lectorul este familiarizat cu hipotextul de la care se pleacă (Nikolajeva, 1996).

La Scieszka și Smith, întâlnirea dintre hipotext și hipertext este izbitoare și imediată, neechivocă și revelatoare. În *The Stinky Cheese Man ...*, lectorul (în cunoștință de cauză) apreciază jocul ce rezultă din îmbinarea basmelor clasice și cea a elementelor de design. În povestirea *Chicken Licken (Puiul cel Credul)* cerul aproape că se prăbușește, „de-adevăratelea”, inducând în panică mai toate personajele: Ducky Lucky (Rața Țața), Goosey Loosey (Gâsçuța Tontuța), Cocky Locky (Cocoșelul Pintenelul) și Foxy Loxy (Vulpița Tâlhărița). Finalul, schimbă radical deznodământul așteptat, deoarece Vulpița Tâlhărița nu mai apucă să profite de naivitatea animalelor ca să le mănânce, deoarece, după cum îi avertizează Jack Naratorul, pe pagina următoare, cade din senin ca o furtună, Tabla de Materii a cărții: „Chicken Licken was almost right. The sky wasn't falling. The Table of Contents was. It fell and squashed everybody. The End.” (Scieszka, 1992, pp. 8-10).

Schema narativă pe care se mișcă personajele arhicunoscute, precum Scufița Roșie și Lupul, nu este o simplă copie a originalului, similară cu schema clasică, ci una radical transformată, cu intenții cu totul neobișnuite (pentru o povestire cuminte). Autorii se află parcă într-o librărie imensă din care împrumută, mai în haz mai în necaz, personaje, idei, decoruri, replici. Independent de voința lui Jack Naratorul, Scufița Roșie în Pantaloni Scurți,

(una dintre cea mai bune alergătoare de cursă lungă până la casa bunicilor) și Lupul (cel care pierde întotdeauna întrecerea cu grație) refuză – luând exemplul starurilor hollywoodiene – să mai participe la povestire pe motiv că Naratorul, în graba sa mare, a spus povestea pe nerăsuflăte, în doi timpi și trei mișcări. Renunțând la poziția lor confortabilă de personaje ale narațiunii, Scufița Roșie în Pantaloni Scurți și Lupul (foarte democrat) coboară din paginile ilustrate ale cărții (povestea este abandonată sugestiv și de grafician, care eludează figurile eroilor, lăsând în pagina colorată două contururi goale – umbre ale foștilor protagoniști ai poveștii), pentru a protesta, demisionând cu grație:

«“You just told the whole story,” says Little Red Running Shorts.

“We’re not going to tell it again.”

“You can’t say that.” says Jack. “You have to start with ‘Once upon a time.’”

“No way,” says the wolf. “You blew it.”» (Scieszka, 1992, p. 20)

Jocul ascuns cu operele canonice este cu măiestrie orchestrat, scriitorul deconstruiește și descalifică o serie de situații, integrându-le într-un sistem narativ parodic, reasamblând elementele constitutive într-o configurare textuală și ideologică, ca într-un puzzle din care se mai discern, cu intermitențe, elementele originale. Versiunile re-povestite, sunt re-înramate, re-ajustate, unele chiar din mers (cu ajutorul lui Jack Naratorul) sunt condensate, comprimate, îndeosebi spre final (prin clasicul „The END.” – un *Quod erat demonstrandum*, fără a demonstra nimic) – care sosește precipitat ca un tren în gară și pleacă la fel de grăbit.

Participarea activă a lectorului în decodarea textului este evidentă și implicită. Cititorul (fie el copil sau adult) poate să descifreze cu interes rebusul ficțional, ecurile ascunse și contaminările culturale. Povestirea devine astfel o entitate vie, în mișcare, se creează pe sine prin sine. Vorbim de o intertextualitate dinamică, atât retrospectivă (prin dialogul iscat între textul de la care s-a pornit), cât și una prospectivă (ce creează noi texte, încă netipărite, ascunse în substanța receptorului) (Nikolajeva, 2005).

În povestea intitulată *Cinderumpelstiltskin* și subintitulată „*Or the Girl Who Really Blew It*”, protagonista, o fată frumoasă (dar numai în cuvinte – în realitatea grafică teribil de urâtă), trăia cu mama ei vitregă și cele două surori maștere ce o puneau să deretice de zor prin casă. Nimic din ceea ce se petrece în această poveste nu are vreun rost sau vreo finalitate relevantă (poate afară de faptul că eroina se ratează și se inventează un cuvânt nou – *Cinderumpelstiltskin*), narațiunea devine o ghicitoare gratuită care include răspunsul în sine. Cenușăreasa, rămasă singură acasă, este vizitată de un omuleț caraghios care îi propune să transforme un pai de iarbă în aur (o reminiscență a vechilor iluzii alchimiste), lucru care, bineînțeles, nu este de folos nimănui (mai ales Cenușăresei care avea nevoie de o rochie, pantofi și trăsucă). Trecând ușor peste refuzul fetei, omulețul îi propune apoi să îi ghicească numele, mai întâi Chester (aluzie la Motanul din Cheshire – omulețul este la fel de iritant ca pisica lui Carroll), iar apoi Rumpelstiltskin (cel cu nume greu de pronunțat, o proiecție futuristă a fraților Grimm, un Beetle Juice reîntors în poveste direct de pe ecranele televizorului):

„Oh, just guess a name, any name.”

„I’m not supposed to talk to strangers,” said Cinderella. Then she closed the door and left the little man standing outside screaming,

„RUMPELSTILTSKIN! RUMPELSTILTSKIN! RUMPELSTILTSKIN!”

When the stepmother and stepsisters got home from the ball, Cinderella told them about the strange little man. They still made her clean the house. And meaner still, they changed her name to Cinderumpelstiltskin. The End.» (Scieszka, 1992, p. 30)

John Stephens (apud Nikolajeva, 2005, p. 37) arată că literatura pentru copii este cu preponderență intertextuală, fiind lipsită de un discurs specific, numai al ei, situându-se mai degrabă la intersecția mai multor instanțe literare. Afirmția poate ridica unele obiecții, dar, juxtapusă creațiilor contemporane, nu este deloc deplasată.

Deconstrucția formei, principiul libertății creatoare, jocul ironic, spiritul fantezist sunt câteva din cele mai evidente trăsături ale scrierii lui Jon Scieszka și Lane Smith. Spiritul parodic al autorilor se angajează într-o destructurare a convențiilor formei, conținutului și particularităților de limbaj. Scieszka și Smith recurg la o deconstrucție totală a canoanelor ce configurează opera literară, atât la nivelul paratextului, textului, cât și metatextului; jocul ironic este unul serios, ca pentru oameni mari, însă unul recognoscibil pentru cei mici. Niciuna din instanțe nu va confunda sau nu se va simți neputincios în fața avalanșei deconstructiviste, deoarece procesul transformării poate fi sistematic urmărit de la început până la sfârșit, și supus unei analize minuțioase.

Autorii fie neagă cu totul semnificația de la care au pornit, fie inversează sau răstoarnă atât forma, cât și conținutul clasic, consacrat al oricărei opere literare. Cu alte cuvinte încalcă regulile, jucându-se cu elementele nonverbale solide textului (așezare în pagină, pauze tipografice, semne grafice, paginație, imagini etc.), cu organizarea discursului ficțional (text, sensul ideii, model estetic, cod de lectură, trăirea receptorului etc.), cu ansamblul componentelor cu funcție pragmatică (titluri, dedicație, prefață, postfață etc.). În acest sens, Lane Smith mărturisește: „What appealed to me about *The Stinky Cheese Man* was not so much that it was another fairy tale but the fact that we were playing with all the conventions and really turning them upside-down — taking the classics and deconstructing them. Jon and I had been reading these stories in classrooms for years. Jon would pull them out and say, «Here are some stories that I wrote, and I thought they were great, but now I realize they are just kind of stupid. »” (Smith, 1993, para. 2)

Principiul structurii logice pare că lipsește cu desăvârșire chiar de la început, însă suntem avertizați chiar din titlul că ne aflăm în fața unor „fairly stupid tales” (Scieszka, 1992). Numele cărții lipsește însă de pe pagină, în locul ei fiind scris mare, cu litere de-o șchioapă „Title Page.” (Scieszka, 1992, p. 3). În subsidiar, apare explicația „(for the Stinky Cheese Man & Other Fairly Stupid Tales)” (Scieszka, 1992, p. 3) – ca și cum autorul nu ar fi avut altceva mai bun de făcut. Apoi, pus pe șotii și parcă scuzându-se, include dedicația, însă cu susul în jos, ce gravitează aproape amenințător deasupra capului Naratorului Jack, conștient de faptul că pentru a o citi, „you can always stand on your head” (Scieszka, 1992, p. 4). Strategia funcționează deoarece lectorul este invitat direct la festinul regesc ce urmează, flatat, orbit ușor de blitzul aparatului de fotografiat întors pe dos (Scieszka, 1992, p. 4):

**„This book is
dedicated to our
close, personal,
special friend:
(your name here)
- J.S. & L.S.”**

Furat de gustul darnic al fagurelui de miere, cititorul se aventurează mai departe. Întâlnește o Tablă de Materii cu totul neobișnuită, cu o voință a ei proprie, ce se prăvălește năvalnic (la propriu și la figurat) în povestea *Chicken Licken* (*Puiul cel isteric*). Paginile nu își găsesc numărul, numerele nu își găsesc pagina – inteligența cititorului este provocată matematic, iar sinceritatea autorilor contestată. Este un fel de joc „de-a v-ați ascunselea” intelectual și viclean, pentru că la o analiză mai atentă, povestirea *The Boy Who Cried „Cow Patty”* (Scieszka, 1992) lipsește cu desăvârșire, la fel ca și pagina alocată acesteia 52 – un tertip ce invită la o nouă lectură, la căutări febrile și numărători, la întrebări fără răspuns („De ce?”, „Unde?”, „Cum?”), la negare („Nu se poate!”), reluare („Încă o dată!”), iluminare („Ah, așa deci!”).

Tergiversarea deliberată a formei, conciziunea conținutului, nerespectarea normelor tipografice, a regulilor tabu (*cow patty* – înseamnă bălegar de vacă, iar *stinky* – puturos, urât mirositor), a *happy-end*-ului (toate personajele o sfârșesc rău, sau nu o sfârșesc deloc), a *never-end*-ului (nimeni nu trăiește până la adânci bătrâneți, poate numai Broasca Țestoasă și Iepurele cel Păros, care continuă să existe într-un perpetuu mobile: „Tortoise is still running. Rabbit is still growing his hair. *not* The End.”), (Scieszka, 1992, p. 12) sunt percepute cu zâmbetul pe buze, afirmativ, cu ușoare încruntări, poate mici animozități.

Cu cât discursul este mai nesăbuit („*stupid*”), cu atât mai atractiv și mai temerar jocul. Limitele (toate) sunt depășite, cartea se naște, crește, se maturizează practic în fața cititorului. Rezultatul nu este unul contradictoriu sau haotic, ci dimpotrivă, unul ce oferă planuri paralele de lectură și interpretare, de la cele mai mici amănunte legate de mărimea și culoarea literei sau a desenului, până la deconstrucția personajelor și re-construcția lor. Scriitorul reciclează eroi, replici, clișee culturale, emoționale și lingvistice. Marea întrecere la care participă Iepurele cel Păros și Broasca Țestoasă pare incidentală, un simplu concurs de copii în fața blocului: „On the day of the big race Tortoise and Rabbit lined up at the starting line. Owl said, «On your mark. Ger set. Grow!» Tortoise started to run. Rabbit started to grow his hair.” (Scieszka, 1992, p. 34).

Întreaga carte este o combinație culturală neconvențională (Burns, 1992), o parodie a artei grafice moderne, a basmelor clasice sau a oricărei alte instanțe artistice ce se poate constitui într-un subiect parodic. Comentariul adițional legat de legea dreptului de autor (situat literalmente pe pagina finală a editorului): „Anyone caught telling these fairly stupid tales will be visited, in person, by the Stinky Cheese Man.” (Scieszka, 1992, p. 52) este un lucru inedit, probabil nedetectat la o vârstă foarte fragedă, prin care Scieszka și Smith ne obligă să regândim structura și detaliile clasice ale unei cărți. La fel de incitantă și inovatoare este prezența pe coperta interioară, în loc de postfață, a celor două instanțe auctoriale, scriitorul și graficianul, sub portretele lui George Washington (primul președinte ales al Americii, unicul care a luat 100% din voturile electorale) și Abraham Lincoln (supranumit Abe cel cinstit, născut în a doua săptămână a lunii februarie, al șaptesprezecelea președinte american, susținător al abolirii sclaviei și luptător contra expansiunii acesteia, având un rol hotărâtor în soarta Războiului Civil American). Se naște o ironie dublă, imperceptibilă fără o cunoaștere prealabilă a detaliilor legate de viața președinților, ce constă într-o inversare, dar și asumare falsă de roluri. Cu alte cuvinte, în locul imaginii lui Jon Scieszka se află portretul lui George Washington, dar aluziile se fac la viața lui Abraham Lincoln: „Jon Scieszka also wrote *The True Story of the Three Little Pigs*, *The Frog Prince Continued*, and *The Time*

Warp Trio series. He cannot tell a lie and says that he and Lane celebrate the Stinky Cheese Man's birthday on the second Monday of every February." (Scieszka, 1992, p. 53).

Receptarea operei literare depinde în foarte mare măsură de modalitatea în care autorul abordează textul literar, ca temă, stil, subiect, perspectivă narativă, cititorul fiind un element important în ecuația autor – operă – cititor. Decodificarea unei creații literare depinde foarte multe de măsura în care lectorul model face jocul autorului, acceptând să urmeze regulile impuse de acesta. Se instaurează un pact ficțional tacit cu autorul, producându-se astfel un proces numit „suspendarea incredulității” (Eco, 1997). E interesant de urmărit modalitatea prin care se realizează acest rămășag de sinceritate în volumul de literatură contemporană pentru copii *The Stinky Cheese Man and Other Fairly Stupid Tales* și nivelurile la care pot fi aceste opere receptate de către cititor.

Încă de la început se poate observa, fără prea mare efort, că din ambele volume lipsește o voce narativă clară, autoritară, didacticistă (caracteristică literaturii convenționale pentru copii), menită să manipuleze cititorul tânăr spre o înțelegere exactă, unică a evenimentelor narate. Dimpotrivă instanțele naratoare se manifestă direct și foarte palpabil.

În *The Stinky Cheese Man and Other Fairly Stupid Tales* facem cunoștință nu cu una, ci cu două manifestări ale personajului-narator. Pe de o parte îl avem pe Jack Naratorul (luat cu împrumut din povestea *Jack și vrejul de fasole*), iar pe de altă parte pe Găinușa Roșie (din povestea cumulativă omonimă).

Amplasați anterior paginii de titlu, cei doi protagoniști poartă o discuție aprinsă și contractorie despre cele ce vor urma. Aparent, în carte ar trebui să fie vorba (și) despre povestea Găinușei Roșii care a găsit un bob de grâu și care vrea să știe cine o va ajuta să îl planteze (precum în povestea reală). Este poate singurul personaj care respectă întrucâtva cursul narațiunii originale, însă fără nici un folos, pentru că nimeni nu vrea să o asculte. Povestea ei se desfășoară cu întreruperi tipografice de câteva pagini – după apariția inițială, înaintea paginii de titlu, o găsim după a patra poveste (enervată la culme că din istorioara ei lipsesc în continuare cățelul, pisica și șoricelul), apoi după ultima poveste (furioasă foc că nimeni nu a ajutat-o să își planteze, crească sau coacă pâinea, ba mai mult, nimeni – nici autorul, nici naratorul nu i-au rezervat spațiul cuvenit în carte) și, în sfârșit, pe coperta finală, comentând iritată prezența inutilă a ISBN-ului.

Existența Găinușei roșii încadrează *The Stinky Cheese Man and Other Fairly Stupid Tales* în modul narativ ironic (după Frye, 1972) prin raportarea inferioară față de toate instanțele comunicării artistice. Această relație se naște din imposibilitatea de a-și găsi un loc în paginile cărții. Stârnește râsul cu naivitatea și credulitatea ei (cum să nu știe ce este ISBN-ul?) și, totodată, compasiune – pe de o parte își pierde colegii de poveste, iar în final Uriașul îi mănâncă pâinea obținută cu atâta trudă. În plus, este obraznică și isterică cu toată lumea, lucru deloc agreat de cititor: „Say, what's going on here? Why is that page blank? Is that my page? Where is that lazy dog? Where is that lazy cat? Where is that lazy mouse? How do they expect me to tell the whole story by myself? Where is that lazy narrator? Where is that illustrator? Where is that lazy author?” (Scieszka, 1992, p. 23).

Autorii întrerupt continuu așteptările cititorului, prin structura autoreflexivă și vizuală a narațiunii. Receptorul este implicat activ în desfășurarea povestioarelor, devenind un creator paralel al textului, alături de autor. Lectorul model este nevoit să facă apel la cunoștințele sale legate de alcătuirea unei cărți, a părților ei componente, metatextuale și paratextuale, la structura

narativă a basmelor și poveștilor, să construiască pe formele care lipsesc, astfel încât să recepteze cât mai complet textul.

Scieszka și Smith trec de barierele convenționale prin introducerea personajului narator Jack, cu funcție auctorială – el joacă mai multe roluri deodată (este narator, dar și personaj în povestea proprie: „Now it is the time for the best story in the whole book – my story.” (Scieszka, 1992, p. 24); are funcție actantă, narator autodiegetic, un protagonist ce se povestește pe sine („Great rhyme, Giant. And I’m sure your story is just as good. But there’s no room for it. So why don’t you climb back up the beanstalk. I’ll be up in a few minutes to steal your gold and your singing harp.” (Scieszka, 1992, p. 24); regizează intrările și ieșirile celorlalte personaje; relatează evenimente și poartă discuții cu cititorul («„But you guys are next. Look at the title at the top of the page – ‘Little Red Running Shorts’. That’s you” „Let’s go Wolf. We’re out of here.” „Wait. You can’t do this. Your story is supposed to be three pages long. What do I do when I turn the page?”») (Scieszka, 1992, p. 20). Dialogul dintre personaje, narator, cititor opresc lectura la fiecare colț de pagină, registrul fiind unul hilar. Îndepărtându-se de structura clasică a poveștilor și intrând într-un proces metafictional de lectură, cititorul descoperă prin absența personajelor și construcției narrative canonice, un gen mai degrabă realist decât unul fantastic (Thacker și Webb, 2002).

Personajele și naratorul/-ii sunt cu totul nedemne de încredere, refuză să apară acolo unde ar trebui, își dau demisia, lipsesc nemotivat din povestire. Jack poartă o conversație cu lectorul, instruindu-l ce să facă și ce să nu facă, se angajează în dispute aprinse, ascunde adevărul, îl distorsionează după bunul plac.

Ordinea narativă este încălcată cu bună știință. Se remarcă lipsa unui sens, a unei coerențe deoarece ordinea temporală este suspendată temporar. Personajele trec de pe o pagină pe alta, încep o poveste, dar o lasă neterminată, se amână evenimente sau se anticipează acțiuni, discursul este pe alocuri fragmentar. Însuși designul cărții este conceput astfel ca să creeze un univers haotic – de fapt, una din principalele surse de plăcere a operei (Pantaleo și Sipe, 2008).

*

* *

Frumusețea cărților pentru copii veritabile este că, indiferent de timp și spațiu, pot genera interpretări și incursiuni ficționale din cele mai variate. Fie că vorbim de opere clasice, canonice, precum *Oliver Twist* sau *Alice în Țara Minunilor*, fie că ne raportăm la genuri mai noi, precum genul fantasy *Harry Potter și Piatra Filosofală*, fie că avem în vedere demersurile creative ale scriitorilor contemporani (vezi *The Stinky Cheese Man and Other Fairly Stupid Tales*), resursele interpretative sunt practic nelimitate (așa cum și trebuie să fie într-o literatură adevărată).

În contemporaneitate, cartea pentru copii face parte integrantă din viața și activitatea celor mici. Autorii nu pot să ignore publicul pe care îl au în vedere; avem de-a face cu un lector inteligent, produs al provocărilor și inovațiilor științei și tehnicii moderne, capabil să înțeleagă subterfugurile ironice, ieșirile din tipare, râsul parodic, jocul și joaca de-a ficțiunea, deconstrucția și reconstrucția creației artistice; pentru acest tip de lector, cartea devine un instrument de cunoaștere, dar și de experimentare. Deoarece copilul zilelor noastre este participant direct la creație, ea trebuie să constituie un cumul de modalități expresive care să apeleze la bagajul său cultural, să-i provoace curiozitatea, să-l motiveze și să-i satisfacă necesitatea proprie sale trăiri.

Toate aceste demersuri sunt simple incursiuni ficționale menite să atragă atenția asupra faptului că literatura celor mici este un teren vast de joacă literară, că într-adevăr întreaga lume e o temă, dar și că nu există limite, opera pentru copii fiind capabilă de a deveni un domeniu creator și inedit de investigație.

Referințe critice

- Broughton, Mary Ariail. (2005). Letter S. pp. 729-731. În *Continuum Encyclopedia of Children's Literature*: Continuum International Publishing Group Ltd. Accesat în 18 aprilie 2010 în baza de date Literary Reference Center: <http://search.ebscohost.com.nec.gmilcs.org/login.aspx?direct=true&db=lfh&AN=18748970&site=lrc-live>
- Burns, Mary M. (1992). The Stinky Cheese Man and Other Fairly Stupid Tales. În *Horn Book Magazine*, Nov.92, Vol. 68 Issue 6, p. 720-720. Accesat în 14 aprilie 2010 în baza de date Literary Reference Center: <http://search.ebscohost.com.nec.gmilcs.org/login.aspx?direct=true&db=lfh&AN=9301103619&site=lrc-live>
- Eco, Umberto. (1997). *Șase plimbări prin pădurea narativă* (traducere de Ștefania Mincu, prefață de Cornel Mihai Ionescu). București: Editura Univers
- Frye, Northrop. (1972). *Anatomia criticii* (traducere de Domnica Sterian și Mihai Spăriosu). București: Editura Univers
- Genette, Gérard. (1994). *Introducere în arhitext. Ficțiune și dicțiune* (traducere și prefață de Ion Pop). București: Editura Univers
- Kristeva, Julia. (1984). *Revolution in Poetic Language*. New York: Columbia University Press
- Lukens, Rebecca J. (2007). *A Critical Handbook of Children's Literature* (8th edition). Boston: Pearson
- Nikolajeva, Maria. (1996) *Children's Literature Comes of Age. Towards a New Aesthetic*. New York and London: Garland
- Nikolajeva, Maria. (2005). *Aesthetic approaches to children's literature. An Introduction*. Maryland: Scarecrow Press, Inc.
- Pantaleo, Sylvia și Lawrence, R. Sipe. (2008). *Postmodern Picturebooks: Play, Parody, and Self-Referentiality*. New York: Routledge
- Rodari, Gianni. (1980). *Gramatica fanteziei*. București: Editura Didactică și Pedagogică
- Scieszka, Jon și Smith, Lane. (1992). *The Stinky Cheese Man and Other Fairly Stupid Tales*. New York: Penguin Group
- Smith, Lane. (1993). The artist at work. În *Horn Book Magazine*; Jan/Feb93, Vol. 69 Issue 1, pp. 64-71. Accesat în 14 aprilie 2010 în baza de date Literary Reference Center: <http://search.ebscohost.com.nec.gmilcs.org/login.aspx?direct=true&db=lfh&AN=9303010412&site=lrc-live>
- Thacker, Deborah și Jean Webb. (2002). *Introducing Children's Literature: From Romanticism to Postmodernism*. New York: Routledge
- Vasile, Marian. (2001). *M. Bahtin, discursul dialogic: istoria unei mari idei*. București: Editura Atos

*** Voice of America News. (2008). *US Children's Literature Gets National Ambassador*, 3 ianuarie 2008. Accesat în 10 aprilie 2010:<http://www1.voanews.com/english/news/a-13-2008-01-03-voa73-66789937.html>

***Answers.com (2010). *Jon Scieszka*. Accesat pe 10 aprilie 2010:
<http://www.answers.com/topic/jon-scieszka-children-s-author>